

'טועמיה – חיים'

לחיות עם הזמן בשבת קודש 'ישיב' תשע"ז

הרב מרדכי אלון – נערך ע"י תלמידים

שני חלומות יוסף – כרטיס הכניסה לחלקו האחרון של ספר בראשית – לסעודה ראשונה

המנודה מאחיו חולם את החלום של כל ילד – להיות יחד עם כולם במעגל. בתוכם.

אך אז לפתע קמה אלומתו של יוסף 'וגם ניצבה'. אין זה סתם כפל מילים יפה - במקרא כשמישהו 'קם' עליך - זה על כרחך. כך היה למשל גם אצל קין והבל -

וַיִּקָּם קַיִן אֶל הָאֵל הַקָּל אֲחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ⁴

פתאום האלומה של יוסף קמה והחלה משתלטת. המציאות קובעת ליוסף ייעוד שהוא בכלל לא היה מודע לו. הוא בסך הכל רצה להיות חלק מאחיו, בתוך המעגל. הוא הרי 'נער את בני בלהה ואת בני זילפה'⁵ וגם עם בני לאה הוא רוצה להיות חלק מהם. אך אלומתו שקמה גורמת לאלומות אחיו להסתובב כלפיה ולהשתחוות לאלומתו.

אכן, החלום הזה יתגשם במלואו כאשר יבואו האחים אל יוסף למצרים, הוא יתנכר אליהם והם לא יכירו אותו⁶, והם ישתחוו לאלומתו, לדמותו - כי הם אינם יודעים שזהו אחיהם. הם יבואו וישתחוו ויבקשו ממנו פרנסה. לא הם עצמם יעברו את התהליך - הצורך, כורח המציאות, האוכל שצריך להביא הביתה לארץ כנען הוא זה שיגרום לאלומותיהם להשתחוות לאלומת יוסף.

לקבל את מרות הצדיק

החלום השני של יוסף, שכאמור הינו חלום נפרד לגמרי מהראשון, הוא חלום שתוכנו רוחני – שמש, ירח וכוכבים. בניגוד לחלום הראשון שעסק בגשמיות, אדמה ושיבולים, הרי שכאן כל גרמי השמיים באים ומשתחווים ליוסף עצמו -

וַהֲנֵה הַשָּׁמַיִם וְהַיָּרֵחַ וְאֶחָד עֶשְׂרֵי כּוֹכָבִים מִשְׁתַּחֲוִיִּים לִי.⁷

כלומר כולם כאן מתוארים בדמויות ורק יוסף מופיע בדמות עצמית, בדמות עצמו. האין זה מופלא שההתממשות של החלום השני תהיה כאשר יוסף מתוודע לאחיו -

וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנְּצָבִים עָלָיו ... וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אֲחִיכֶם אֲשֶׁר מִכְרַתֶּם אֹתִי מִצְרַיִם⁸

והם תמהים ומה עם הירח והשמש? שהרי היה פרשן לחלום הזה כבר תחילתו, הלא הוא יעקב אבינו, אשר אמר ליוסף -

חלום אחד או שניים?

הרבה סיבוכים וביירוטים בדרך של עם ישראל למצרים ובדרך את הגאולה הגדולה שאמורה לצמוח ממנה מתחילים בפרשתנו.

בשני חלומות מתחילה הפרשה את הסיפור הגדול של יוסף ואחיו.

בחלום הראשון חולם יוסף על האלומים ובשני על השמש, והירח ואחד עשר הכוכבים. אנחנו בוודאי זוכרים שבהמשך, בתחילת פרשת מקץ, יצא יוסף מן הבור במצרים ויגיע לפני פרעה כדי לפתור את חלומותיו. אלא ששם, למרות שהחלומות לכאורה שונים, האחד על פרות והשני על שיבולים, יוסף ידע לומר ליוסף כי -

הַחֹלֵם פְּרָעָה אֶחָד הוּא אֵת אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עָשָׂה הַיָּד לְפְרָעָה¹

הוא אף יאמר לו את סיבת הישנות החלום פעמיים -

וְעַל הַשְּׁנֵי הַחֹלֵם אֵל פְּרָעָה פְּעַמַּיִם כִּי נִכּוֹן הַדְּבָר מִעַם הָאֱלֹהִים וּמִפְתֵּי הָאֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת²

אבל אצלנו בפרשה, חולם יוסף שני חלומות נפרדים והם יתגשמו כל אחד בפני עצמו. עיון קצר בחלומותיו של יוסף יהיה הפתיחה ההולמת והיסודית לכל החלק האחרון של ספר בראשית.

לחיות עם כולם

שָׁמְעוּ זֶאֱ הַחֹלֵם הַזֶּה אֲשֶׁר הִלְמִתִּי. וְהִנֵּה אֲנִיחֵנוּ מִצִּיפְתֵּי אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׁדָה וְהִנֵּה קָמָה אֲלֵמִתִּי וְגַם נִצְבָה וְהִנֵּה תִסְבְּיָה אֲלֵמִתִּיכֶם וַתִּשְׁתַּחֲוּוּ לְאֲלֵמִתִּי³

תוכנו של החלום הראשון הוא חומריות, גשמיות, פרנסה. אין כאן בחלום דמויות - לא יוסף, לא האחים, בוודאי לא אבא ואמא. רק האלומות של יוסף והאלומות של האחים. זה מתחיל בתיאור מאוד רומנטי, נעים - מי שראה פעם כיצד מאלמים אלומות, ערימות של שיבולים בשדה, יכול להבין את התנועה שיוסף מתאר בחלומו. יוסף הוא זה שאחיו אינם מדברים איתו, זה ששונאים אותו, יוסף עם כתונת הפסים

¹ בראשית, מ"א, כ"ה.

² שם, שם, ל"ב.

³ שם, ל"ז, ו"ז.

⁴ שם, ד', ח'.

⁵ שם, ל"ז, ב'.

⁶ ע"י שם, מ"ב, ז' ואילך.

⁷ שם, ל"ז, ט'.

⁸ שם, מ"ב, א"ד.

אמר רבי חמא בר חנינא הדברים הללו היה יעקב אבינו נזכר ומעיו מתהקטין, יודע היית שאהיה שונאים אותך והיית אומר לי הנני¹³

יעקב הבין טוב מאוד מה הסיכון בשליחת יוסף אל אחיו אך הוא ידע לא פחות מה מהות שליחות זו - הגאולה לא תוכל לבוא בלי 'את אחי אנכי מבקש'¹⁴. ברור לנו ש'שלוש אחיו' זה לא לראות אם יש להם מספיק צידה לדרך וסוודרים ללילה אלא דווקא לברר את השלוש הפנימי ביניהם. אבל עדיין צריך להבין מהי שליחות השניה - 'לראות את שלוש הצאן'? מה מצפה יעקב שיוסף ישיב לו - 'אבא, הכבשים פועות טוב והפרות גועות כמו שצריך'?

לדאוג לעם ישראל גם בגשמיזם

יעקב אומר ליוסף - 'יוסף בני היקר, יש לך שני תפקידים בעולם, בדיוק כמוני. האחד, זה שמוכן לך, הוא לדאוג ל-'שלוש אחיך', אבל השני הוא 'לראות את שלוש הצאן' - אתה תהיה האחראי גם על הפרנסה, 'המשביר' לכל ישראל. כמו שאני בעל כרחי קיבלתי גם את הברכות של עשו ומאז אני צריך לדאוג לשני דברים - בחלק הראשון, הטבעי לי, אני עוסק ברוחניות, במלאכים, בשמש ובירח, אבל בחלק השני כפי שהוא בא לידי ביטוי בפרשת וישלח - אני עוסק בשור וחמור, בעתודים, נקודים וברודים - ורק שני הדברים הללו יחד ממלאים את היעוד שלי.

שני חלומות שבהם הצדיק הולך לעשות את עבודתו האמיתית בעולם - מחד, לראות את המצב הרוחני שלנו אבל מאידך, לראות גם איך זה מחובר לעולם הכי גשמי, הכי חומרי, הכי תחתון.

אלו הדברים שאנו לומדים ועוד נלמד לקבל מיוסף ולהדבק בו.

הבוא נבוא אני ואמך ואהיה להשתנות לך ארצה⁹

למה התכוון יעקב? שהרי אמו, רחל, כבר מתה. פירוש אחד, אותו מביא רש"י, אומר שכוונת יעקב היא לבלהה -

והלא אמך כבר מתה, והוא לא היה יודע שהדברים מוגיעין לבלהה שגדלתו כאמו (ב"ר פד, יא).¹⁰

אך אולי ניתן לומר כי בחלום הזה, הסמלי, מתאר יוסף את תפקידו הרוחני ובו השמש והירח והכוכבים אינם האחים, יעקב ורחל הגופים, הפרסונות, אלא הרעיון - אלו שמקבלים את מרותו של הצדיק, זה שמצליח להישאר כל הזמן בצדקותו, 'יוסף היה במצרים'¹¹, הא יוסף שעמד בצדקו הגם שהתמודד עם אשת פוטיפר ועם פרעה - המשתחווים לי.

שלוש הצאן

עשרים ושתיים שנה יעברו עד שהחלומות הללו יתחילו להתממש. ורק מי שמבין את שני החלומות האלו, יוכל להבין איך הם קשורים לכל הפרשיות שקדמו להם ואף לאלו שתבואנה לאחריהם;

אביו שומר את הדבר ויודע שהאחים שונאים את יוסף, ולמרות זאת, בפסוקים הבאים הוא יישלח את יוסף אל אחיו בשתי שליחויות נפרדות -

לך נא ראה את שלום אהיך ואת שלום הצאן והשבני דבר¹²

בדרך כלל אנחנו זוכרים את השליחות הראשונה - לראות את שלום אחיו, אבל משום מה אנחנו לא שמים לב לשליחות השניה אליה נשלח יוסף - לראות את שלום הצאן, שהיא איננה פחותה בחשיבותה מהראשונה.

יעקב שולח את בנו יוסף תוך סיכון חיים -

¹² בראשית, ל"ז, י"ד.
¹³ בראשית רבה, פ"ד, י"ג.
¹⁴ בראשית, שם, ט"ז.

⁹ שם, ל"ז, י'.
¹⁰ רש"י, שם.
¹¹ שמות, א', ה'.

שליחות בת ארבעה דורות – לסעודה שניה

את אדני אנכי מבקש הנגידה נא לי איפה הם רעים.²⁰

והאיש עונה לו -

נסעו מזה כי שמעתי אפרים גלכה התינה.²¹

וכפי שמבאר לנו רש"י את המילים 'נסעו מזה', לא שנסעו מהמקום אלא -

הסיעו עצמון מן האחוות.²²

'עדיף לך', אומר בעצם המלאך ליוסף, 'לבקש ולחפש פרויקטים אחרים שבהם יהיה לך קצת יותר סיכוי להצלחה. שִׁכַח משנים עשר השבטים'. מופיע בספרים²³ שהמילה 'זה' בגימטריה עולה ל-12 - 'הם הסיעו את עצמם מ-זה', מהשנים-עשר, אתה אינך חלק מהם'.

יוסף, למרות שלכאורה היה צריך לחזור אל אביו ולספר לו שלא מצא אותם, ממשיך בדרך ותוך סיכון עצמי מוצא את אחיו בדותן. האחים רואים אותו מרחוק -

וּבְטָרֵם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהַמְיִתּוֹ. וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הַזֶּה פֶּעַל הַתְּלַמּוֹת הַקְּזוֹת בָּא. וְעַתָּה לָכֵן וַנְהַרְגֶהוּ וְנִשְׁלַחֵהוּ בְּאֶדְרֵי הַבְּרוֹת... וַנְּרָאֵה מִה יִהְיֶה הַלְמוֹתָיו.²⁴

והתמיהה על יעקב זועקת - האם באמת הפעולה הנכונה ביותר עכשיו היא לשלוח את יוסף לראות את שלום אחיו? אתה לא רואה מה הולך פה בין הילדים שלך?

גם על יוסף אנו תמהים - יוסף, זה מאוד יפה שאתה מקיים את השליחות של אבא, אבל מי אמר שמוותר לך להכניס את עצמך לסכנה, לגוב האריות, לבד, בידיעה גמורה שהם שונאים אותך ועלולים לפגוע בך נפש!?

וישנן עוד תמיהות שיעלו בהמשך הקריאה - הנהגת האחים כלפי יוסף, ההתנתקות המוחלטת של יוסף לאורך כל שנותיו כמשנה למלך במצרים מבלי להודיע לאביו שהוא חי וקיים וכו'.

עצה עמוקה של צדיק

נדמה לי שהקוד לפתירת כל השאלות נמצא בתשובה שענה האדמו"ר הזקן לאותו חוקר רוסי במבצר בסנט פטרבורג, והוא בא לידי ביטוי אצלנו בפרשה במילה אחת - 'הנני'.

מילה זו, קריאה זו, זכו לקרוא שלשת האבות וכעת אומר אותה גם יוסף כאשר שולח אותו אביו -

וַיִּשְׁלַחֵהוּ מִצֶּמֶק הַכְּרוֹן וַיְבֵא שְׂכָמָה.²⁵

לא החלומות עומדים בראש מעייניו של יוסף, אלא השליחות. החלומות אולי יתגשמו ואולי לא, אבל כשאבא הופך אותו

איפה

בשעת המאסר כשהיה האדמו"ר הזקן בעל התניא בחקירות בפטרבורג, בא אליו החוקר הראשי, איש מלומד אך מרושע, ושאל אותו בין היתר - 'אני יודע שכאשר האדם הראשון התחבא בגן העדן אחרי שאכל מעץ הדעת טוב ורע, פנה אליו האלוקים ושאלו -

איפה¹⁵

'לפי שאלה זו', המשיך החוקר, 'ניתן להסיק שלמרות כל מה שאתם אומרים על האלוקים שהוא יודע הכל והוא כל יכול - הרי שאין הוא יודע הכל, ואין הוא מעורה בכל מה שקורה'.

לאחר שהבין לאן חותר אותו חוקר ענה לו האדמו"ר הזקן - 'לכל אדם יש זמן שהקב"ה קורא לו'. וכאן נקב האדמו"ר הזקן בשמו של החוקר, בגילו המדויק ובעוד מפרטיו המזהים ושאלו - 'ואיכה אתה?'

הדברים חדרו אפילו את לב האבן של אותו חוקר, ולאחר זמן לא ארוך שוחרר האדמו"ר ממאסר, ביום "ט בכסלו, תקנ"ט. להבדיל אלפי הבדלות, קריאת 'איכה' כשהיא נשמעת בטרתה יכולה לחדור גם מבעד ללבבות שלנו.

לחפש פרויקטים יותר מוצלחים

איך זה קשור לפרשה שלנו? נתחיל בהזכרת מהלך הפרשה -

יעקב שולח את יוסף לשכם אל אחיו הרועים שם, למרות שהם שונאים אותו בגלל הדיבה הרעה שלהם שהיה מביא אל אביהם. אף על פי כן שולח אותו יעקב אליהם כשמעיו מתחתכין¹⁶, ויוסף מגיע לשכם, שם מוצא אותו איש. על פי רש"י אותו איש היה -

זה גבריאל (תנחומא וישב ב.) שנאמר והאיש גבריאל (דניאל מ. יא.).¹⁷

למה חשוב לרש"י, הפשטן הגדול, לפרש שהיה זה מלאך ועוד גבריאל? מדוע רש"י לא מסתפק כאן בהבנה הפשוטה שהיה זה סתם איש רגיל שמצא את יוסף וכיוון אותו לעבר אחיו, אל דותן?

הרבי מליובאוויטש זיע"א באמת אומר¹⁸ שלפי סגנון השיחה ביניהם זה מתחייב שזהו מלאך, כיון שבניגוד ליעקב ששאל את הרועים שפגש על הבאר - 'הֲיִדְעֶתֶם אֶת לְבֶן בֶּן נַחֲוֹר וַיֹּאמְרוּ יָדְעוּנָו'¹⁹, הרי שכאן יוסף מבקש - 'הגידה נא לי, היינו שהוא יודע שאותו זה שלפניו יודע. אבל למה הוא בכלל מופיע כאן?

בקשתו של יוסף מהאיש זכורה לכולנו -

¹⁵ בראשית, ג', ט'.

¹⁶ בראשית רבה, פ"ד, "ג.

¹⁷ רש"י, בראשית ל"ז, ט"ו.

¹⁸ עי' תורת מנחם תשמ"ג, ב' עמ' 704

¹⁹ בראשית, כ"ט, ה'.

²⁰ בראשית שם, ט"ז.

²¹ שם, שם, ו"ז.

²² רש"י, שם.

²³ בראשית רבה כ"י תימן (אלבק) עמ' 1017.

²⁴ בראשית, ל"ז, "ח-כ'.

²⁵ שם, שם, ו"ד.

הנני

את התשובה לשאלה שנשאל האדם הראשון - 'איכה', קיבל העולם רק כאלפיים שנה לאחר שהיא נשאלה, באברהם, האדם הראשון שענה - 'הנני'. כבר הזכרנו בעבר כי זהו הסיבה שבכל ראש השנה כאשר גם אנחנו שומעים את השאלה 'איכה' - אנחנו קוראים התורה ביום זה לא על בריאת האדם אלא דווקא את התשובה של אברהם, הראשון שענה לאותה שאלה - 'הנני', בעקידת יצחק.

'האיש גבריאל' הוא מלאך של דינים וגבורה, וכשאתה שליח אתה צריך לדעת שאתה מתמודד לא רק עם קשיים ארציים מלמטה אלא שגם מן השמיים בוחנים אותך האם אתה אכן מתנהג כשליח אמיתי.

ההבנה שיוסף רואה שהשליחות שלו היא זו שהופכת את חלומותיו לבעלי משמעות ושהוא נמצא בשליחות אביו לכל אורך השנים עד שהוא יממש אותה במלואה - היא המפתח להבין את כל סיפור יוסף ואחיו, עד לסוף החומש.

כאן לשליח, יוסף מבין ששליח צריך למלא את רצון המשלח ואין לו משלו כלום, כי הוא יודע שהשליחות של אבא היא המשכה של השליחות ששלח סבא יצחק את אבא עצמו, ואף סבא המשיך את השליחות של הסבא הגדול אברהם, וכפי שהביא כאן רש"י על המילים 'ישלחהו מעמק חברון' -

והלא חברון בהר? ... מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים, כי גר יהיה זרעך (בראשית

טו, יג. - סוטה יא).²⁶

יוסף ממשיך את אברהם, את יצחק ואת יעקב ויש לו כתב שליחות מפורש - 'את אחי אנכי מבקש', לראות את שלום אחיו ואת שלום הצאן. המשלח בהחלט מודע לסיכונים שהשליח צריך לעמוד בהם, אבל מהות השליח היא לבטל את עצמו ולהיות כולו מסור לקיום השליחות. כל כולו - 'הנני'. אברהם אמר את ה-'הנני' הזה כשנשלח לעקוד את יצחק, ועקידת הבן הרי קשה ומסוכנת הרבה יותר מעקידת עצמך, כפי שנדרש כעת מיוסף. יוסף מבין שהשליחות חייבת להתממש גם תוך סיכון עצמי כי מקורה של השליחות אינו ברצון עצמאי של אביו אלא בנבואה עליונה, בציווי שקיבל אברהם בברית בין הבתרים.

²⁶ רש"י, שם, שם, י"ד.

כי אחינו בשרנו הוא – למעוררה שלישית ההברל בין ראובן ליהודה כבסים לסיפור יוסף והאחים

ראובן מציל את יוסף

גם אם אין לנו היכולת לרדת לעומק הסיבה שמביאה את האחים לשנאה כה תהומית -

וְעַתָּה לָכֵן וְנִהְרָגְהוּ וְנִשְׁלַחְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת וְאֶמְרָנוּ תִּיהֵ רַעְיָה אֲכַלְתָּהוּ.²⁷

ולהחלטה שבאה בעקבותיה - להביא את הכתונת של יוסף טבולה בדם העיזים לאביהם יעקב, הרי ברור לנו ששני אחים עומדים כאן בסיפור הזה כנגד כל השאר - ראובן ויהודה. אמנם ההבדלים ביניהם הולכים לאורך כל הסיפור והם יהיו פתח להבנת דבר חשוב ביותר;

יוסף מגיע לדותן, האחים זוממים להורגו -

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הֲנֵה פֶּעַל הַחֲלָמוֹת הַלְזָה בָּא. וְעַתָּה לָכֵן וְנִהְרָגְהוּ וְנִשְׁלַחְהוּ בְּאֶחָד הַבְּרוֹת... וְנִרְאָה מִחַ, וַיְהִי חֲלָמְתָיו.²⁸

ברגע זה -

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלַחַהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנְנוּ נַפְשׁוֹ²⁹

כלומר מדובר פה באח שלקח פיזית את יוסף והציל אותו מיד יתר האחים. סיפור הצלת יוסף נזקף כאן לאח אחד בלבד - ראובן. יתכן מאוד להניח שיהודה היה כאן בין האחים שכן רצו להורגו.

ראובן מציע אלטרנטיבה -

אֵל תִּשְׁפְּכוּ דָם הַשְּׂלִיכּוּ אֹתוֹ אֶל הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בְּמִדְבַּר יוּד אֵל תִּשְׁלְחוּ בּוֹ.³⁰

והתורה אף ממשיכה ואף מסבירה לנו את כוונתו האמיתית של ראובן -

לְמַעַן הִצִּיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְחַשְׁיבוֹ אֶל אָבִיו.³¹

מנהיג נולד – יהודה

התוכנית לא כל כך מסתדרת - ראובן חוזר ורואה ש'אין יוסף בבור'. הוא זועק זעקה, קורע את בגדיו ואומר -

הִיָּלֵד אֵינְנוּ וְאֵנִי אֵנָה אֲנִי בָּא³²

אלא שבינתיים, כשראובן לא היה, התגלה מנהיג נוסף בין האחים - יהודה.

מה עשה יהודה? יוסף הושלך לבור, האחים התיישבו לאכול לחם מעל לבור, ולפתע נגלית אליהם ארחת ישמעאלים באה מגלעד. ואז, אותו יהודה שיתכן מאוד שגם ממנו רצה ראובן

להציל את יוסף קצת לפני כן, בא ומציע את ההצעה הבאה, שבעקבותיה מתפתח כל סיפור יוסף במצרים -

מַה בָּצַע כִּי נִהְרָג אֶת אָחֵינוּ וְכַסִּינוּ אֶת דָּמוֹ. לָכֵן וְנִמְכְּרָנוּ לַיִּשְׁמְעֵאלִים וְיִדְנוּ אֶל תְּהִי בּוֹ כִּי אָחֵינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמַעֵי אָחִיו³³

מדוע ליהודה האחים שומעים ואילו לראובן הם לא שמעו? מה בדבריו גרם להם לשמוע לו?

נענה על זה מיד אבל לפני כן נשלים עוד חלק בסיפור - יעבור זמן, הבנים ינסו לנחם את יעקב אבל שום דבר לא יעזור. רעב ישרור בארץ, הם ירדו לשבור שבר במצרים אל יוסף המתנכר והם ישובו ליעקב הביתה עם הדרישה לקחת איתם את בנימין. גם שם שני הבנים הללו, ראובן ויהודה, יצוצו ויציעו הצעות משלהם. כמעט באופן טבעי, יקום ראובן וינסה להתנהג באחריות של בכור, זה שכאמור התורה העידה עליו שבזכותו יוסף בכלל חי. הוא אומר ליעקב -

אֶת שְׁנֵי בְנֵי תַמְיִת אִם לֹא אֶבְיָאָנוּ אֲלֶיךָ תָּנֵה אֹתָם עַל יְדֵי וְאֵנִי אֲשִׁיבָנוּ אֲלֶיךָ.³⁴

ההצעה אפילו לא זוכה להתייחסות עניינית. יעקב מסרב בהחלטיות -

לֹא יָרַד בְּנֵי עִפְיָם כִּי אָחִיו מֵת וְהוּא לְבָדוֹ נִשְׂאָר וּקְרָאָהוּ אֶסוֹן בְּדָרְךָ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָּהּ.³⁵

עכשיו נשים לב להצעה שמציע שם יהודה -

הַעֲד הַעֲד בְּנֵי הָאִישׁ לֵאמֹר לֹא תִרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲהִיבְכֶם אֲתֶכֶם. אִם יִשָּׁךְ מִשְׁלַח אֶת אָחֵינוּ אֲתָנוּ נִרְדָּה וְנִשְׁבְּרָה לָךְ אֶכְל. וְאִם אֵינְךָ מִשְׁלַח לֹא נִרְדָּ כִּי הָאִישׁ אָמַר אֲלֵינוּ לֹא תִרְאוּ פָנַי בְּלִתִּי אֲהִיבְכֶם אֲתֶכֶם³⁶

גם הצעתו זו של יהודה מתקבלת, הפעם על ידי אביו, ובטרם הוא יורד חזרה למצרים הוא אף מוסיף ואומר -

אֲנִי אֲעֲרָבָנוּ מִיָּדֶיךָ תִּבְקָשָׁנוּ אִם לֹא תִבְיָאָתִי אֲלֶיךָ וְהִצַּגְתָּנוּ לְפָנֶיךָ וְהִטָּאתִי לָךְ כָּל הַיָּמִים³⁷

את המשפט זה יזכיר יהודה ליוסף בשעה שהוא יסיים את נאומו הגדול אליו -

כִּי עָבַדְתָּ עָרֶב אֶת הַפְּעַר מֵעַם אֲבִי לֵאמֹר אִם לֹא אֶבְיָאָנוּ אֲלֶיךָ וְהִטָּאתִי לָאָבִי כָּל הַיָּמִים³⁸

'הפוליטיקלי קורקט' של ראובן

רעי ואהובי, פה טמון בעצם כל הסיפור. מסיבה כלשהי - שלא ניכנס אליה כעת - האחים הגיעו למסקנה שפשוט 'מוחקים' את יוסף. 'הוא לא אח שלנו', הם טענו. איך אמר המלאך

³³ שם, כ"ו-כ"ז.

³⁴ בראשית, מ"ב, ל"ז.

³⁵ שם, שם, ל"ח.

³⁶ שם, מ"ג, ג-ה'.

³⁷ שם, שם, ט.

³⁸ שם, מ"ד, ל"ב.

²⁷ בראשית ל"ז, כ'.

²⁸ שם, שם, ל"ח-כ'.

²⁹ שם, שם, כ"א.

³⁰ שם, שם, כ"ב.

³¹ שם.

³² שם, שם, ל'.

שָׁנִים עֶשְׂרֵי עֶבְרִיךְ אַחִים אֲנַחְנוּ⁴¹

אוי, כמה רצה יוסף לשמוע את זה, אבל לא בהצגה, לא בתור מנהיג זר ומנוכר. הפעם הראשונה שיוסף ישמע את זה מהם באותנטיות, יסב את ראשו ולא יוכל להתאפק מלבכות, יהיה כאשר הם יאמרו איש אל אחיו -

אָכֵל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אַחֵינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֲלֵינוּ וְלֹא שָׁמְעֵנוּ⁴²

כאשר יוסף יתוודע אליהם הוא לא יאמר מיד שהוא אחיהם אלא -

בָּשׂוּ נָא אֵלַי וְנִגְשׁוּ⁴³

ורק אחר כך הוא יוציא מפיו את המילה המפורשת -

וַיֹּאמֶר אֲנִי יוֹסֵף אַחֵיכֶם.

'גשו נא' פירושו - אל תעמדו מרחוק. 'תפסיקו לראות אותי מרחוק כמו שראיתם אותי כאשר הגעתי אליכם לדותן'. כמה קל לראות מישהו מרחוק, במיוחד אם יש לי איתו איזו מחלוקת אידיאולוגית - 'רק לא להתקרב אליו, כי אם זה לא יהיה מרחוק - חס ושלום האידיאולוגיה הגדולה עלולה להיפגע...!'

יהודה הוא זה שיאמר ליוסף 'אחינו', ויעקב יאמר להם -

וְאֵל שְׂדֵי יִתֵּן לָכֶם רְחֵמִים לְפָנַי הָאֵישׁ וְשַׁלַּח לָכֶם אֶת אַחֵיכֶם אַחֵר וְאֶת בְּנֵימִין⁴⁴

ורש"י יפרש שם -

את אחיכם. זה שמעון. אחר. רוח הקודש נזרקה בו (ב"ר צא, ז) לרבות יוסף.⁴⁵

'את אחיכם שהפכתם אתם לאחר'.

זו כל הפרשה - מלחמת הדעות תתקיים בישראל, היא תוביל גם לדברים גדולים, אך שליחותו של יוסף הוא לגלות בתוך המחלוקת את סוגיית 'אחינו בשרנו'.

גבריאל ליוסף? 'אתה מבקש את אחיך? - אך הם נסעו מזה, הסיעו עצמם מן האחוה'.

אך יוסף לא מוותר, יש לו רק שליחות אחת - להיכלל ולהיות אח שלהם. 'תרביצו, תכו, תקללו, תזרקו אותי לבור - זה לא משנה. רק תגידו 'אחינו'. תנו לי לשמוע את המילה - 'אח'.

זה מה שהוא חלם כבר מהחלום הראשון - אחים המאלמים אלומים.

הם קוראים לו בכל מיני שמות - ילד, יוסף, בעל החלומות, אבל לא אח. ראובן באמת רוצה להציל את יוסף ובסופו של דבר אכן גם מציל אותו, אבל ראובן 'משתף פעולה' עם תפיסת העולם ועם הטרמינולוגיה של האחים. הוא מדבר בשפה 'פוליטיקלי קורקט'. נשים לב למילים בהן הוא מדבר -

וְהִצֵּה אֵין יוֹסֵף בְּבוֹר

הַיָּלֵךְ אֵינָנוּ

וַיַּצִּלְהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנָנוּ נִפְשׁוֹ

אל תשפכו דם השליכו אותו אל הבור הזה אשר במדבר ויד אל תשלהו בו למען הציל אתו מידם

לאורך כל הפרשה, הוא אפילו פעם אחת לא מוציא את המילה 'אח' על בנה הבכור של רחל. לעומתו, יהודה באמת מציע הצעה קשה ומורכבת, אבל לשונו ברורה -

מִזֶּה בָּצַע כִּי נִהְרַגְתָּ אֶת אַחֵינוּ... כִּי אַחֵינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אַחֵינוּ³⁹

יוסף הוא אח. תשמעו את מילות הסיום שלו - 'וישמעו אחיו', ואינני יודע אם התורה מדברת על אחי יהודה או על אחי יוסף.

יוסף זה אח!

בהמשך הסיפור, כאשר המשנה למלך מצרים יתנכר אל האחים ויטיח בהם -

כִּוְנָגְלִים אֲתֶם לְרַצוֹת אֶת עֲרֹנַת הָאָרֶץ בְּאֵתָם⁴⁰

יענו לו האחים -

⁴³ שם, מ"ה, ד'.

⁴⁴ שם, מ"ג, י"ד.

⁴⁵ רש"י, שם.

³⁹ שם, כ"ו-כ"ז.

⁴⁰ שם, מ"ב, ט'.

⁴¹ שם, שם, י"ג.

⁴² שם, שם, כ"א.

ער ואונגן, יהודה ותמר ואנחנו – מביאים את המשיח – לפעודת מלווה מלכה

הפסקת פרסומות

מכירים את הרגע הזה שבו בשיא המתח יש 'הפסקת פרסומות'?

להבדיל אלפי אלפי הבדלות, זה מה שקורה ב'רביעי' של פרשתנו - אנחנו נמצאים בשיא המתח של העלילה, האחים כבר מכרו את יוסף, יעקב ממאן להתנחם בכתונת הפסים המגואלת בדם, הבית כולו נמצא בחשכה. יוסף מורד מצרימה אל פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים, ואנחנו מחכים לשמוע מה קורה הלאה - בזירה של יוסף, אצל אביו, אצל האחים, אבל אז התורה עושה הפסקה ואומרת לנו - יש עכשיו משהו יותר מעניין, יותר רלוונטי:

יהודה לוקח אישה בת שוע, היולדת לו שלשה בנים - ער, אונן ושלה. יהודה משיא לבנו הבכור את תמר שהופכת גם לכלת אונן, אשתו של יהודה מתה - ומשם מתפתח כל סיפור יהודה ותמר, זרח ופרץ.

תגידו, זה באמת חייב להופיע כאן, עכשיו? מה פתאום עושים לנו את ההפסקה הזו ומשנים נושא? אנחנו נראה בהמשך, כאשר התורה תחזור לסיפור קורות יוסף במצרים, שהיא תאמר -

וְיוֹסֵף הַיֵּהוּדִי מִצְרַיִמָּה וַיִּקְרָאוּהוּ פּוֹטִיפָר סֵרִיס פְּרֹעֶה שֶׁר הַטַּבָּחִים אִישׁ מִצְרַיִם מִיַּד הַיִּשְׁמַעְאֵלִים אֲשֶׁר הוֹרְדוּהוּ שָׁמָּה.⁴⁶

ורש"י יסביר לנו⁴⁷, שלמרות שאנחנו כבר מכירים כל פרט שנאמר פה בפסוק, הרי שהתורה חוזרת על זה כבמעין 'תקציר הפרקים הקודמים', שהרי היתה הפסקה. אבל למה בכלל עושים הפסקה?

כולם עסוקים

בואו נראה מה אומרים פה חז"ל -

רבי שמואל בר נחמן פתח (ירמיה כט, יא) כי אנכי ידעתי את הפחשבת, שְׂבָטִים הָיוּ עֲסוּקִין בְּמִכִּירְתוֹ שֶׁל יוֹסֵף, וְיוֹסֵף הָיָה עֲסוּק בְּשִׂקּוֹ וּבְתַעֲנִיתוֹ, רְאוּבֵן הָיָה עֲסוּק בְּשִׂקּוֹ וְתַעֲנִיתוֹ, וְיַעֲקֹב הָיָה עֲסוּק בְּשִׂקּוֹ וּבְתַעֲנִיתוֹ, וְיְהוּדָה הָיָה עֲסוּק לָקַח לוֹ אִשָּׁה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה עֲסוּק בְּנֵרָא אֲוֵרוֹ שֶׁל מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, וְיְהִי בְּעֵת הַהִיא וַיֵּרֶד יְהוּדָה. (ישעיה סו, ז) בְּמַרְסָה תִּהְיֶה יְלֵדָה, קִדְּם שְׁלֵא נִלְדָּה מִשְׁעַבְדֵי הָרְאשׁוֹן נִלְדָּה גּוֹאֵל הָאֶהְרֹזִין.⁴⁸

'ואלה תולדות פֶּרֶץ פֶּרֶץ הוליד את... יְשִׁי וְיִשָּׁי הוֹלִיד אֶת דָּוִד⁴⁹ מי שמבין את המדרש כאילו כתוב כאן שזה לא משנה מה שאתה עושה, הרי בסופו של דבר הקב"ה הוא זה שבורא בעצמו את אורו של משיח - הרי שהוא הבין הפוך לגמרי את דברי המדרש. אכן כולם עסוקים, וכל אחד עוסק במה שלפי דעתו הוא הכי חשוב לעסוק בו - כי באמת הקב"ה ברא את

העולם כדי שנעשה. ומכל העשיות שלנו יחד מתברר וצומח אורו של משיח על ידי הקב"ה - 'מי חייך הימים, כל ימי חייך להביא לימות המשיח'⁵⁰. מתוך הדברים הקטנים שאנחנו עושים, גם מהירידות שלנו, גם מהטעויות וגם מהדמעות שבעקבותיהן - נברא משיח.

אם אדם היה יודע שבמה שהוא עושה עכשיו הוא קובע את גמר המטווה של קורי הקב"ה שמהם נטווה אורו של מלך המשיח - אולי היינו במקום אחר, אולי היינו מבינים עד כמה באמת חשובים כל המעשים שלנו.

איפה טעינו?

הרי במה מתחילה הפרשה? ביהודה, שעל פי עצתו נמכר יוסף למצרים. כלומר, האחים - שלא שמעו לראובן - שמעו לו. אתה יהודה, אמרת 'אחינו בשרנו' למי שהם לא ראו כאח - והאחים קבלו את דבריו.

המפרשים אומרים⁵¹ שיהודה לא ישן בלילות כי התייסר על מכירת יוסף. גם השבטים לא ישנו - כולם היו עסוקים בלהבין את התפיסה שלהם בעת המכירה של יוסף, מה לא היה בסדר, איפה טעינו? - הרי הם פעלו נכונה, לפי דעתם, ואפילו הקב"ה צורך לבית הדין של מכירת יוסף והסכים על כך. והמחשבות מתרוצצות בלי סוף.

בבית כזה כשכולם במבוכה, בכאב ובחושך - עיני כולם היו נשואות אל יהודה, הבן המנהיג. ואם הוא 'כבוי' קצת - כולם מסתכלים על בניו, ער ואונן. אנחנו מכירים את סוף הסיפור שלהם, את מעשיהם של הבנים שלא רצו להקים זרע, אבל בואו נחשוב על המשמעות של השמות הללו שנתנו להם הוריהם, יהודה ובת שוע, כאשר הם נולדו - 'ער' זה מלשון הרצון לעורר את הבית הרדום, המסרב להתנחם על אובדן יוסף. ואונן - זוכרים שרחל קראה לבנה לפני שמתה בדרך בשם 'בן אונן'? הסברנו שם כי יש לשם זה שני פירושים - האחד, לשון אנינות, אדם שמסרב להתנחם על אובדנו, והשני - לשון חוזק וכת, שכה זקוקים להם במצב הזה שבני יעקב נמצאים בו כעת. גם הבן השלישי, שלה - מלשון שלוה, שלום, 'שלי' אוהבין⁵². איזו משמעות מופלאה, איזו תקווה עצומה יש בשמות שלשת הבנים הללו!

והכל נופל - הבנים מתים, ומגיע הסיפור הנורא של יהודה עם תמר. יהודה עולה תמנתה לגזו צאנו, שם מתחפשת תמר לזונה המכוסה בצעיפה. מבלי להרחיב יותר מדי בעניינים ההלכתיים שבכך, ברור שלפני מתן תורה קדשה טרם נאסרה. יהודה פונה אליה ובתמורה נותן לה את חותמו, את הפתילים ואת המטה. היא הרה לו בלי שאף אחד יודע, אך לאחר כשלשה חודשים - דבר הריונה מובא לידי ידיעתו של יהודה -

⁵⁰ מתוך הגדה של פסח

⁵¹ ר' יצחק קארו בעל 'התולדות יצחק' על אתר. דודו של מרן המחבר.

⁵² תהלים, קכ"ב, ו'.

⁴⁶ בראשית ל"ט, א'.

⁴⁷ עי' ברש"י שם

⁴⁸ בראשית רבה, פ"ה, א'.

⁴⁹ רות, ד', י"ח-כ"ב.

והפיתוי גדול - 'הרי רק אתה יהודה, יודע את האמת. לא עדיף שתשתוק, הרי אף אחד לא יודע? אבל יהודה? - חס ושלום. צדקה ממני.

ותמר - היא יכולה להוציא את הסיפור הזה לעיתונות! למה את שולחת את זה רק ברמזים בינך לבין חמיק? תאמרי לכולם! אתם יודעים מה היא אמרה? -

אם יודה מעצמו, יודה, ואם לאו, ישרפוני ואל אלכין פניו, מכאן אמרו, נוה לו לאדם שיפילוהו לכבשן האש ואל ילכין פני חברו ברבים.⁵⁸

התכונה המשותפת של שניהם היא הביטול המוחלט של העצמיות, ולכן היא זו שתביא לעולם את פרץ, סבו של דוד שיקום גם הוא ויגיד - חטאתי⁵⁹. היא יולדת את הסבא של המשיח שיגלה שנצח הוא שהאגו בטל בפני הנצח.

מעתה נבין אף את החטא של ער ואונן - אונן לא מוכן להקים שם לאחיו המת כי הבן שיוולד לא יקרא על שמו, וער גם הוא לא רוצה שתתעבר תמר כדי שלא יוכחש יופיה כלומר גם שיקוליו הם שיקולים אגואיסטיים.

עכשיו הבנו למה הסיפור הזה נכתב כאן באמצע הסיפור על יוסף ואחיו?

הקב"ה בורא את אורו של מלך המשיח מכל העיסוקים שלנו, אבל העיסוקים שמהם יטווה המטווה הם אלו שבהם אני מבטל את האגו שלי ומהביטול הזה מתעצם ומתגלה הכח שממנו יביא הקב"ה לעולם את מלך המשיח.

וַיֵּד לַיהוּדָה לֵאמֹר זָנְתָהּ תָמָר פִּלְתָּךְ וְגַם הִנֵּה הָרָה לְזַנוּנִים.⁵⁸

יהודה קובע מיד -

הוֹצִיאָהּ וְתִשְׂרָף.⁵⁴

ואז היא שולחת אל חמיה את החותמת, את המטה ואת הפתילים מבלי לגלות ברבים את דבר היותה עמו, ואומרת -

לְאִישׁ אֲשֶׁר אָלָה לֹא אָנֹכִי הָרָה וְתֵאמָר הֵכֵר נָא לְמִי הַחֹתָמַת וְהַפְתִּילִים וְהַמִּטָּה הָאֵלֶּה.⁵⁵

ואז עומד יהודה, שעד היום ידענו כי פירוש שמו ניתן לו על ידי אמו שאמרה -

הַפְעַם אֲנִידָה אֶת ה'...⁵⁶

קם ומגלה לכולם, קם ומודה בעצמו -

צְדָקָה מִפְּנֵי.⁵⁷

ולא רק שהוא מודה שהיא צדקה יותר ממנו, אלא כפי שרש"י מסביר -

צדקה - בדבריה. ממני - היא מעוברת.⁵⁸

העיסוקים שלי יוצרים משיח

אתם יודעים מה מגלים גם יהודה וגם תמר? הם מגלים את הכח להגיע אל הנצח. הם מגלים את ממלכת התיקון, את ממלכת המשיח. נסביר -

אם יהודה יקום ויגיד שהוא זה שזנה עם תמר - אתם יודעים איך כל העולם יסתכל עליו מעכשיו? מה יכתבו בעיתונים?

⁵⁷ שם, ל"ח, כ"ו.

⁵⁸ רש"י, שם.

⁵⁹ רש"י, שם, כ"ו.

⁶⁰ עי' שמואל ב יב יג

⁵³ בראשית, ל"ח, כ"ד.

⁵⁴ שם.

⁵⁵ שם, שם, כ"ה.

⁵⁶ שם, כ"ט, ל"ה.

שם שמים שגור בפיו

להצליח בשליחות כשבבית לא רוצים לשמוע אותך – שיחת בוננוס

מצליחן נולד

ששת הפסוקים שמתארים את יוסף בבית פוטיפר מהווים לא רק הקדמה לסיפור אשת פוטיפר שיתואר בפסוקים שלאחר מכן, אלא הקדמה לכל סיפורו של יוסף במצרים.

... ה' אֱתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֲשָׂה ה' מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ⁶¹

בפסוקים הקצרים הללו מתוארת פה הצלחה בלתי תיאמן של יוסף.

וזה ימשיך בהמשך הפרשה - ככל שיוסף יפול יותר, כך משם תצמח הצלחה וישועה גדולה יותר. זה יקרה אחרי שהוא יזרק אל בית האסורים אחרי הפרשה עם אשת פוטיפר, זה יקרה בבית האסורים עצמו עם שר המשקים וזה יקרה אף אצל פרעה.

אבל לא רק שיוסף מצליח כתוב פה אלא כתוב פה עוד דבר - וַיְהִי בְּכֵן אֲדֹנָיו הַמִּצְרַיִם. וַיֵּרָא אֲדֹנָיו בְּיָד ה' אֱתוֹ וְכָל אֲשֶׁר הוּא עֲשָׂה ה' מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ⁶²

את המילה 'מצליח' לכאורה לא נראה שצריך להסביר אבל מה זה 'ה' איתו? רש"י אומר -

שם שמים שגור בפיו.⁶³

מדוע רש"י לא מסביר בפשטות שהקב"ה עזר לו - סיעתא דשמיא? למה רש"י נדרש לפרש ש'שם שמים שגור על פיו'? במדרשים אכן מופיע⁶⁴ שפוטיפר ראה את יוסף שותה ואוכל ולפני כל דבר ממלמל משהו לעצמו, ופוטיפר פחד שמא הוא מכשף כישופים. הוא שאל אותו לפרש המילים הללו ויוסף ענה - 'אני מברך, למי שאמר והיה בעולם' והסביר לו מי הוא. אבל זה מדרש, לא פשט!

במקומות אחרים רש"י לא חוזר ואומר שהכוונה שכך שם שמים שגור על פיו. כך בהמשך הפרשה כשכתוב -

אֵין יָשָׁר בֵּית הַפְּהֵר רָאָה אֶת כָּל מְאֻמָּה בְּיָדוֹ בְּאֲשֶׁר ה' אֱתוֹ וְאֲשֶׁר הוּא עֲשָׂה ה' מִצְלִיחַ.⁶⁵

שם רש"י לא אומר ששם שמים שגור בפיו. כנראה רש"י רואה בזה מפתח להבנת הפרשה כולה.

שליחות שלא נגמרה

ההסבר הפרשני פשוט. רש"י מוטרד מהשאלה מנין יודע פוטיפר המצרי - שנמצא באליטה המצרית, עובד עבודה זרה, שכלל לא מכיר ב-ה'66 - ליחס את הצלחתו ל-ה'? הרי מופיע בפסוק -

וַיֵּרָא אֲדֹנָיו בְּיָד ה' אֱתוֹ

ולכן רש"י חייב להסביר ששם שמים שגור על פיו, היינו שפוטיפר ייחס את הצלחת יוסף לכך שיוסף לימד אותו מיהו ה', לעומת הפסוקים האחרים שם מתואר שה' איתו - אבל זה לא נראה כלפי חוץ.

למה זה כל כך חשוב? - כי יוסף נמצא בעיצומה של שליחות. 'וישלחהו מעמק חברון ויבא שכמה'⁶⁷. השליחות הזו היא לא הסתיימה בשכם, היא עברה לדותן, אל הבור, אל ארחת הישמעאלים ועכשיו היא ממשיכה במצרים בבית פוטיפר, היא תמשיך גם בבית פרעה הלאה והלאה. השליחות היא לראות את שלום האחים ואת שלום הצאן, אבל כדי להיות שליח אתה צריך להידמות למשלח.

אברהם, יצחק ויעקב עסקו בדבר אחד בכל מקום שהגיעו אליו. אברהם מגיע לארץ לשכם לאלון מורה, כמו יוסף, ושם הוא התחיל לקרוא בשם ה'. לא כי היה לזה רייטינג, לא כי שם ה' היה מוכר שם - כולם עבדו שם עבודה זרה, אבל עדיין אפשרו לו לקרוא שם בשם ה'. כשזה כבר לא הצליח הוא עבר ברעב למצרים לעשות את זה שם, ומשם הוא עבר חזרה לארץ, הקים שם מזבחות ונטע אשל בבאר שבע - ויקרא שם בשם ה' אל עולם.⁶⁸ אצל יצחק, גם כאשר גירשו אותו ממקום למקום הוא קרא בשם ה' וכך גם אצל יעקב הציב את מזבחו בשכם וקרא שם בשם ה'.

לקרוא בשם ה' - במצרים

והנה יוסף מגיע לשכם והאחים לא מאפשרים לו לקרוא בשם ה'. הוא במצור. דווקא בתוך הבית, בין האחים, לא תמיד מאפשרים לך לקרוא בשם ה'. והוא נזרק ומתגלגל למצרים ושם, במקום הכי רחוק, הכי טמא - דווקא שם הוא קורא בשם ה' ומלמד שם שמים. מזה מתחיל כל הסיפור.

איש מצליח מתורגם בשני תרגומים. באונקלוס -

גָּבַר מִצְלָה.⁶⁹

⁶⁶ מעין מה שיאמר פרעה למשה - 'מי ה' אשר אשמע בקולו' (שמות, ה', ב').

⁶⁷ בראשית, ל"ז, י"ד.

⁶⁸ שם, כ"ב, ל"ג.

⁶⁹ תרגום אונקלוס, שם, ל"ט, ב'.

⁶¹ בראשית ל"ט, ג'.

⁶² שם, ב"ג'.

⁶³ רש"י, שם.

⁶⁴ עי' בראשית רבה, פ"ו, ה'.

⁶⁵ שם, שם, כ"ב.

ואז יגיד שר המשקים לפרעה -

וְשָׁם אֶתְּנֶנּוּ נָעַר עֲבָדֵי עֶבְדֵי לְשַׁר הַטַּבָּחִים וְנִסְפָּר לָו וַיִּפְתֹּר לָנוּ אֶת
הַלְּמַחְתֵּינוּ אִישׁ כְּחֻלְמוֹ פֶּתַר.⁷⁵

אבל יש לו דבר אחד מוזר - כל הזמן שם שמים שגור על פיו, ופרעה יקרא לו בכל זאת, וכאשר הוא יעמוד לפני פרעה, עדיין עם פיג'מת הפסים של האסירים, הוא יאמר -

בְּלַעֲדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲהָ.⁷⁶

אם אתה פרעה לא רוצה לקבל את זה - שלח לאותי חזרה אל הבור. אין לי משהוא אחר. זה מה ששגור בפי. לא באתי לשחק משחקים או לעשות עסקאות. מפה הכח שלי לצלוח הכל ומפה אף הכח היחיד בעולם להצליח בכל.

זמני כניסת וצאת השבת:

ירושלים - 16:05 | 17:20

תל אביב - 16:21 | 17:22

חיפה - 16:11 | 17:19

טבריה ומגדל - 16:06 | 17:17

באר שבע - 16:24 | 17:23

הרשמה לקבלת הד"ר מדי שבוע - הכתובת:

<http://eepurl.com/bC00Hn>

מ'דצ וש'צור'ס נוספי' fe הרב באתר:

www.hithabrut.org

להצטרפות וקבלת שיצור 'ומ' קצר בהרשת השבוע

ב'ואטסאפ, hithabrut הודעה ל'ניי' - 050-4340772

הוא מצליח, הכל הולך לו. אבל תשמעו את התרגום של המדרש הגדול -

גבר שוור.⁷⁰

על ריש לקיש מסופר שכשהוא חצה את הירדן הוא קפץ - 'שוור לירדנא'.⁷¹ שוור זה לצלוח, לקפוץ במים. יוסף הולך להיות 'איש מצליח' כי הוא הולך לצלוח את כל הגלים. 'כל משפריד וגליד עלי עברו'.⁷² הוא מבין כבר בחלומותיו שהוא צריך לגלות שם שמים בעולם, וגם אם זה לא הולך במקום הטבעי, עם אחיך - זה יכול להיות גם במקום הכי רחוק. הוא יצלח את הכל ויצליח בכל ושם שמים יהיה שגור על פיו, כמו אברהם שלימד את כולם לברך, אבל לא רק כשהכל יפה וטוב אלא גם כשקשה, גם בבית פוטיפר ובבית הסוהר.

לצלוח ולהצליח

זה ההסבר לכל מה שיקרה מכאן ואילך - יוסף 'חסוף' בכל פעם שלרגע אחד יראה כאילו הוא 'תופס נפח'. אנחנו לא מבינים כלום ביוסף הצדיק, צדיק יסוד עולם, אבל כל פעם כשהוא רק מתחיל לאכול לשתות ולסלסל בשערו - מגרה בו הקב"ה את הדוב ואומר לו

אביך מתאבל ואתה מסלסל בשערך, אני מגרה בך את הדוב. מיד ותשא אשת אדוניו אל יוסף ותאמר שככה עמי.⁷³

ואז הוא צריך לעבור את המשוכה הבאה במסכת הצליחה כי הוא צריך לגלות רק דבר אחד - ה' הוא האלוקים' ו-'אין עוד מלבדו'.

וכשהוא מגיע לבית הסוהר ואומר לשר המשקים -

כִּי אִם זָכַרְתִּי אֶתְּךָ כְּאִשֶׁר יֵיטֵב לְךָ וְעִשִׂיתָ נָא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתִּנִּי אֶל פְּרַעֲהָ וְהוֹצֵאתִנִּי מִן תְּבֵית חַוְּזָה.⁷⁴

שתי מילים הוא בסך הכל אמר - 'זכרתי' - והזכרתי - והוא מקבל עוד 'שנתיים בפנים' על זה שהוא סמך על בשר ודם. במדרגה שלנו על השתדלות כזו היינו מקבלים מאה שנות חסד - על עצם הזכרת שם ה', אבל יוסף במדרגתו, בעצם זה שהוא הזכיר משהו גשמי בעולם - חוטי. הרי מי הוא בכלל שר המשקים!?! 'אתה, יוסף, תגלה רק שם שמים'.

⁷⁴ שם, מ', י"ד.
⁷⁵ שם, מ"א, י"ב
⁷⁶ שם, ט"ז.

⁷⁰ מדרש הגדול, וישב, ל"ט, ב', עמ' 581
⁷¹ בבא מציעא פ"ד
⁷² תהילים מ"ב, ח'.
⁷³ רש"י שם, ל"ט, ו'.